

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

313

Przyszłość rachunkowości i sprawozdawczości – założenia, zasady, definicje Kierunki zmian prawa bilansowego w Polsce

Redaktorzy naukowi

Zbigniew Luty

Aleksandra Łakomiak

Alicja Mazur

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Barbara Majewska
Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz
Korektor: Barbara Cibis
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-319-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
Dorota Adamek-Hyska: Założenia koncepcyjne sprawozdań budżetowych	9
Hanna Czaja-Cieszyńska: „Nie” dla MSSF dla MSP w Unii Europejskiej – słuszna decyzja czy duży błąd?.....	25
Waldemar Gos, Stanisław Hońko: Rachunkowość małych przedsiębiorstw – diagnoza i propozycje modyfikacji prawa bilansowego.....	35
Małgorzata Kamieniecka: Sprawozdawczość MŚP w zakresie odroczonego podatku dochodowego – propozycje zmian	46
Anna Kasperowicz: Pojęcie kontroli w kontekście uznawania przychodów .	58
Tomasz Kondraszuk: Uproszczona ewidencja czy uproszczona sprawo- zdawczość w sektorze mikroprzedsiębiorstw?.....	74
Alicja Mazur: Pomiar wartości przychodów według projektu międzyrodo- wego standardu dotyczącego przychodów	84
Lucyna Poniatowska: Rezerwy w rachunkowości – ewolucja podejścia i per- spektywy zmian	100
Adrian Ryba: Ewidencja i wycena inwestycji zgodnie z ustawą o rachunko- wości – artykuł dyskusyjny	110
Aleksandra Sulik-Górecka: Koncepcja zmiany zasad prezentacji kapitału w sprawozdaniu finansowym zamkniętych funduszy inwestycyjnych	127
Gyöngyvér Takáts: Koncepcja sprawozdawczości finansowej mikropodmio- tów – przyczynek do dyskusji.....	137
Grażyna Voss, Piotr Prewysz-Kwinto: Zintegrowane systemy ewidencyjne	148
Mateusz Wilczewski: Wpływ wyceny kart zawodniczych na bilans klubu piłkarskiego.....	159
Edward Wiszniowski: Model szacowania Utraty wartości instrumentów fi- nansowych w założeniach MSSF 9 – rachunkowość czy inżynieria finan- sowa?	170
Paweł Zieniuk: Ujawnienia informacji o wartościach szacunkowych w spra- wozdaniu finansowym – wyzwanie dla biegłego rewidenta.....	189
Katarzyna Żuk: Ujęcie księgowo pomocy finansowej uzyskiwanej przez wstępnie uznane grupy producentów owoców i warzyw	199

Summaries

Dorota Adamek-Hyska: Conceptual framework of budgetary reports.....	24
Hanna Czaja-Cieszyńska: ”No” to IFRS for SMEs in the European Union – the right decision or a big mistake?	34

Waldemar Gos, Stanisław Hońko: Accounting of small enterprises – diagnosis and proposals for modification of accounting law	45
Małgorzata Kamieniecka: Deferred income tax in the reporting of SMEs – proposals for change	57
Anna Kasperowicz: Concept of control in the context of income recognizing	73
Tomasz Kondraszuk: Simplified recording or simplified reporting in the sector of microenterprises	83
Alicja Mazur: Revenue measurement according to the proposal of a new international standard	99
Lucyna Poniatowska: Reserves in accounting – evolution of approach and perspectives of changes	109
Adrian Ryba: Recording and measurement of investments in accordance with the accounting act – discussion article	126
Aleksandra Sulik-Górecka: The rules of capital presentation in the financial report of close-end investment funds in the light of law	136
Gyöngyvér Takáts: Financial reporting concept of micro entities – discussion paper	147
Grażyna Voss, Piotr Prewysz-Kwinto: ERP systems	158
Mateusz Wilczewski: The influence of players’ registration rights on a football club’s balance sheet	169
Edward Wiszniowski: A model for estimating the loss of value of amortised cost financial instruments as per the accounting standards requirements 9 IFRS – accounting or financial engineering?	188
Paweł Zieniuk: Disclosures of estimated values in financial statements – a challenge for auditor	198
Katarzyna Żuk: Accounting presentation of financial grants received by the pre-recognized groups of fruit and vegetables producers	212

Tomasz Kondraszuk

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

UPROSZCZONA EWIDENCJA CZY UPROSZCZONA SPRAWOZDAWCZOŚĆ W SEKTORZE MIKROPRZEDSIĘBIORSTW?¹

Streszczenie: W opracowaniu przedstawiono dylematy funkcjonowania systemu księgowości i sprawozdawczości finansowej w sektorze mikroprzedsiębiorstw. W zarządzaniu bardzo ważną rolę odgrywa starannie zaprojektowany system ewidencji gospodarczej, dopasowany do potrzeb informacyjnych jednostek, nawet jeżeli nie podlegają przepisom UoR. W dobie zwiększającego się zapotrzebowania na informację integracja prowadzonej ewidencji ze strategicznymi kierunkami rozwoju oraz zasadami przygotowywania sprawozdawczości finansowej staje się koniecznością. W opracowaniu zaproponowano wykorzystanie w tym celu, opracowanej przez autora, koncepcji pod nazwą „C Z A R A”² polityki rachunkowości. Ze względu na ograniczone zasoby fachowej kadry księgowej w sektorze MŚP szczególnie ważne jest zbudowanie jak najprostszej ewidencji o szerokim zakresie tworzenia użytecznych sprawozdań.

Słowa kluczowe: ewidencja, MŚP, rachunkowość, sprawozdawczość, rolnictwo.

1. Wstęp

Rachunkowość i generowana w ramach niej sprawozdawczość finansowa stanowią najważniejsze źródło informacji ekonomicznej o przedsiębiorstwie. Informacja ta jest nieodzowna przedsiębiorstwu do prawidłowego funkcjonowania i nawiązywania współpracy z innymi podmiotami. Jednocześnie rachunkowość uznana została za jedną z najistotniejszych dziedzin, w których można dokonać zmniejszenia obciążeń administracyjnych spółek działających w Unii³. W ramach wspierania prowadzenia działalności gospodarczej w sektorze MŚP ustawodawcy wprowadzają

¹ Opracowanie wykonane w ramach grantu badawczego nr 3688/B/H03/2011/40 pt. „Rachunek kosztów w rolnictwie w warunkach zrównoważonego rozwoju”.

² Akronim słów: (C)ele, (Z)asady, (A)kceptacja, (R)ealizacja, (A)naliza.

³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/6/UE z dnia 14 marca 2012 r. dotycząca zmiany dyrektywy Rady 78/660/EWG w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw (p. 2).

różne preferencje w zakresie obowiązków ewidencyjnych i sprawozdawczych. Stosowna dyrektywa Parlamentu UE umożliwia państwom członkowskim dla wybranej grupy mikroprzedsiębiorstw (tzw. mikropodmiotów) ustalanie uproszczonych wymogów w zakresie sprawozdawczości finansowej. W dobie gospodarki opartej na wiedzy i zwiększającego się zapotrzebowania na informacje ze strony otoczenia propozycja ograniczania zasobów informacyjnych może budzić wątpliwości. Czy przypadkiem nie osłabiamy siły konkurencyjnej mikroprzedsiębiorstw na rynku, pozwalając ograniczać zasoby informacji, a tym samym możliwości podejmowania właściwych decyzji i komunikacji z otoczeniem?⁴

Kluczowa staje się odpowiedź na pytanie, w jakim stopniu obowiązujący system rachunkowości jest administracyjnym rozporządzeniem, a w jakim stanowi istotny element świadomie ukształtowanej polityki rachunkowości i systemu podejmowania decyzji. To właściwa polityka rachunkowości staje się nieodzownym elementem funkcjonowania w gospodarce rynkowej każdej firmy, w tym również mikroprzedsiębiorstw. Jednostka gospodarcza uczestniczy w tworzeniu ostatecznego kształtu prowadzonej polityki rachunkowości poprzez wybór zasad i przepisów dopuszczonych ustawą o rachunkowości (UoR), przy jednoczesnym uwzględnieniu wymogów systemu podatkowego i informacji na potrzeby podejmowania decyzji. Jeżeli jednostka nie podlega pod UoR i prowadzi uproszczoną ewidencję podatkową, to wcale nie oznacza, że opracowanie zasad gromadzenia i prezentowania informacji o przedsiębiorstwie nie powinno mieć miejsca.

W przypadku gospodarstw wiejskich mamy do czynienia z bardzo małymi podmiotami, które starają się z jednej strony gromadzić informacje (wiedzę) potrzebne do podejmowania decyzji i konkurowania na rynku, z drugiej zaś spełniać ciągle rosnące w tym zakresie potrzeby otoczenia⁵. Wymaga to rozbudowanej ewidencji ilościowej, zawierającej stany i opisy zmian (obrotu) zarówno środków produkcji, jak i wytworzonych produktów.

Pytanie zawarte w tytule opracowania może wydawać się nie do końca zasadne. Z jednej strony bowiem uproszczona ewidencja zwykle ogranicza możliwości generowania sprawozdań finansowych, z drugiej zaś uproszczenia w sprawozdawczości pozwalają na uproszczoną ewidencję. To wydaje się tak oczywiste, że wielu badaczy zajmujących się teorią rachunkowości przechodzi nad tym do porządku dziennego, nie starając się znaleźć istniejących różnic pomiędzy tymi dwoma podejściami.

Jednak wydaje się, że problem istnieje. Wskazuje na to istotna zmiana podejścia do regulacji w zakresie ewidencji i sprawozdawczości, która najwyraźniej zazna-

⁴ To trochę tak jak z obowiązkowym ubezpieczeniem. Często wydaje nam się niekonieczne, doceniamy je dopiero wtedy, gdy zachodzi potrzeba skorzystania z niego. Gdy informacja jest nam potrzebna, to albo wcześniej zadaliśmy o jej pozyskanie, albo poniesiemy konsekwencję jej braku.

⁵ W związku z systemem dopłat do rolnictwa gospodarstwa wiejskie są zobowiązane do przestrzegania tzw. zasad wzajemnej zgodności (*cross-compliance*). Obejmują one między innymi: identyfikację i rejestrację zwierząt, dane dotyczące ochrony środowiska naturalnego, zdrowia publicznego, zdrowia zwierząt, w tym rejestrację i zgłaszanie niektórych chorób, zdrowotności roślin, dobrostanu zwierząt.

czyła się w momencie przejścia od opracowywania MSR na rzecz MSSF. Obecnie uregulowania dotyczą w większym stopniu produktu końcowego systemu rachunkowości (sprawozdań) – ich formy i treści, a w mniejszym samej ewidencji i sposobów technicznych rejestracji zdarzeń gospodarczych (księgowości).

Zmiana ta jest bardzo istotna, gdyż umożliwia wprowadzanie przez jednostki różnych wariantów uproszczeń na etapie ewidencji przy zachowaniu wymogów sprawozdawczych.

W pracy podjęto próbę odpowiedzi na pytanie zawarte w tytule opracowania. W tym celu sformułowano następujące pytania pomocnicze dotyczące sektora mikroprzedsiębiorstw:

(1) Czy opracowywanie polityki rachunkowości dla mikroprzedsiębiorstw jest potrzebne?

(2) Jak traktować obecnie wyraźnie uszczuplony zakres obowiązków dokumentowania i odzwierciedlania operacji gospodarczych w podatkowej księdze przychodów i rozchodów?

(3) Czy jest to rozwiązanie idące we właściwym kierunku, czy wręcz odwrotnie – powoduje, że cały wysiłek związany z ewidencją jest marnowany, bowiem kategoria dochodu podlegającego opodatkowania jest wyizolowaną informacją uniemożliwiającą ocenę sytuacji finansowej firmy.

(4) Jak unikać sprawozdawczości, która stanowi typowy szum informacyjny i nikomu nie służy.

(5) Jakie są minimalne wymogi w zakresie informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych, które w czasach gospodarki opartej na wiedzy zaspokoilyby potrzeby użytkowników zewnętrznych i stanowiłyby jednocześnie istotną pomoc w zarządzaniu jednostką?

(6) Czy można sobie wyobrazić, że te same obowiązki sprawozdawcze z zachowaniem zasady memoriału realizuje się za pomocą względnie prostej i zrozumiałej (kontrolowalnej) ewidencji kasowej?

W opracowaniu na etapie badań materiałów źródłowych zastosowano jako podstawowe metody analizy i syntezy, natomiast na etapie wnioskania wykorzystano metodę dedukcji.

2. Cele i zadania sprawozdawczości w mikroprzedsiębiorstwach

Celem sprawozdań finansowych jest dostarczanie informacji o sytuacji finansowej i wynikach działalności jednostek (niezależnie od ich wielkości) użytecznych przy podejmowaniu decyzji służących realizacji założonych celów. Zakłada się, że można to osiągnąć, stosując w sprawozdawczości zasadę memoriału i zasadę kontynuacji działalności⁶ przy zachowaniu cech (wymogów) jakościowych i ograniczeń

⁶ Znaczenie tych zasad autor opisał m.in. w: [Kondraszuk 2011, s. 189-200].

dotyczących przydatności i wiarygodności informacji⁷. Wymóg wiarygodności informacji zawartych w sprawozdaniach powinien wynikać z „notarialnej” funkcji księgowości i zobowiązywać do rzetelnego przedstawienia obrazu organizacji poprzez sprawozdania jej sytuacji majątkowej i finansowej.

Stworzenie polityki rachunkowości jest obowiązkiem, który wynika wprost z przepisów UoR i nie należy go traktować jako zło konieczne, ale jako szansę na stworzenie właściwego, dopasowanego do możliwości i potrzeb systemu wspomagania podejmowanie decyzji w przedsiębiorstwie. Przy sporządzaniu sprawozdań finansowych bardzo ważne jest bezproblemowe zrozumienie ich przez prowadzących mikroprzedsiębiorstwa, i to bez względu na poziom wiedzy, jaki reprezentują.

Rachunkowość powinna stać się źródłem informacji celowych, zorientowanych na rozwiązywanie konkretnych problemów praktycznych⁸. W tej sytuacji należy szczególnie uważnie prześledzić zakres prowadzonej sprawozdawczości gospodarczej i ściśle powiązać z celami danej jednostki. W sposób naturalny konieczne staje się powiązanie rachunkowości ze strategią funkcjonowania firmy. Oznacza to konieczność nastawienia sprawozdawczości rachunkowości na ujawnianie wielkości, które pozwolą jednoznacznie ocenić możliwość realizacji przyjętej przez jednostkę strategii działania. Tak więc sprawozdawczość bez względu na zastosowany zakres uproszczeń musi zagwarantować płynne przejście z funkcji „notarialnej” do „zarządczej”. Przyjęcie przez kierownictwo jednostki spójnej koncepcji działania, która ma zapewnić osiągnięcie fundamentalnych celów długookresowych, ale i warunki dla bieżącej egzystencji, wyznaczać powinno jednocześnie zadania dla systemu rachunkowości i sprawozdawczości finansowej.

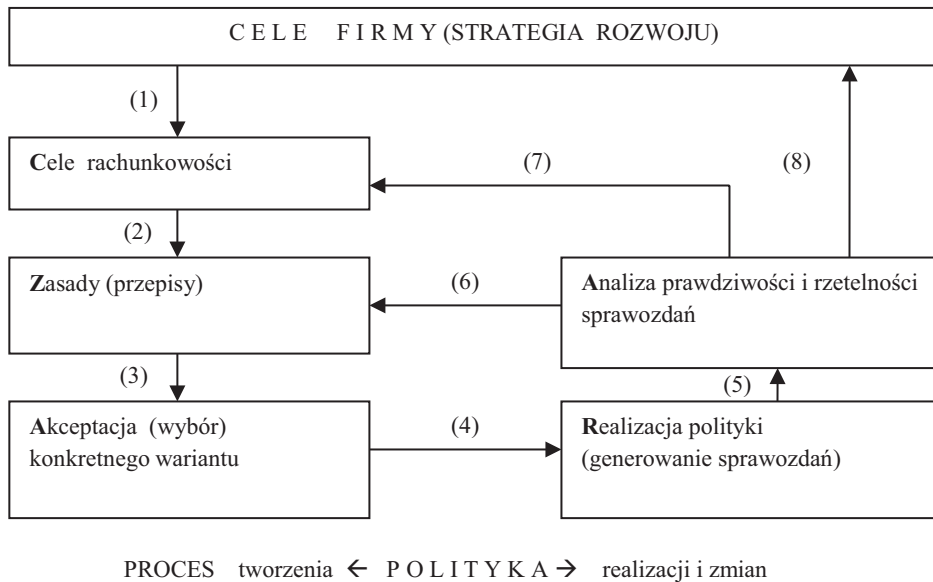
Należy więc potraktować kształtowanie obiegu informacji i sprawozdawczości gospodarczej w mikroprzedsiębiorstwach jako wieloetapowy proces zarządczy (kierowniczy), mający na celu stworzenie zintegrowanego systemu informacyjnego dla celów obowiązującego prawa podatkowego i bilansowego, a także, a może przede wszystkim, na potrzeby podejmowania decyzji w jednostce.

Takie założenia legły u podstaw koncepcji budowy polityki rachunkowości pod nazwą C Z A R A, której schemat ideowy zawiera rysunek 1. Ma ona umożliwić nie tylko stworzenie mechanizmów kreowania właściwej polityki, ale również ciągłego jej doskonalenia poprzez konfrontację oczekiwań z faktyczną realizacją.

Etap (1) – pozwala na określenie oczekiwań jednostki i jej kierownictwa co do celów i wymagań stawianych przed systemem rachunkowości. Jest to etap bardzo ważny, a może najważniejszy dla oceny roli, jaką rachunkowość będzie odgrywała w mikroprzedsiębiorstwie. W zależności od potrzeb informacyjnych jednostki i obowiązków związanych z ujmowaniem zdarzeń gospodarczych należy określić cele i zadania dla rachunkowości.

⁷ W literaturze wymienia się cztery główne cechy jakościowe: zrozumiałość, przydatność, wiarygodność i porównywalność.

⁸ Wielu specjalistów od zarządzania uważa, że problemy do rozwiązywania w dużych i małych firmach są podobne.

Rys. 1. C Z A R A polityki rachunkowości – etapy tworzenia, realizacji i zmian

Źródło: [Kondraszuk 2011, s. 195].

Etap (2) – jest to przygotowanie możliwych wariantów realizacji wyznaczonych celów dla systemu rachunkowości przy zastosowaniu obowiązujących zasad i przepisów. Należy uwzględnić przepisy prawa podatkowego i bilansowego oraz pamiętać, że cały czas trwa proces doskonalenia obowiązujących zasad, mający na celu generowanie najwyższej jakości rozwiązań dla sprawozdawczości finansowej.

Etap (3) – polega na akceptacji i podjęciu ostatecznej decyzji co do wariantu określonej (jednej) polityki rachunkowości, obowiązującej przez co najmniej najbliższy okres obrachunkowy. Sama decyzja ma charakter formalny, ale musi być podjęta przy uwzględnieniu aspektów ekonomicznych, ekologicznych, społeczno-kulturowych i etycznych uwzględnionych w strategii rozwoju jednostki.

Etap (4) – to realizacja obowiązującej polityki i sporządzanie w oparciu o nią sprawozdań finansowych. Powinny one być zgodne z treścią założeń koncepcyjnych, a także mieć cechy jakościowe sprawozdań finansowych. Spełnienie tych wymagań w dużym stopniu może zależeć od środków technicznych, jakimi dysponuje jednostka w zakresie rejestracji danych, ich przetwarzania i komunikowania. Zwykle na etapie realizacji przyjmuje się rozwiązania najprostsze, kierując się zasadą „ekonomiki informacji”.

Etap (5) – związany jest z analizą uzyskanych sprawozdań pod kątem ich zgodności z obowiązującą polityką rachunkowości i standardami sprawozdawczości finansowej. Bardzo ważny jest aspekt oceny użyteczności generowanej sprawozdawczości dla zarządzania mikroprzedsiębiorstwem.

Etap (6) – zakłada się, że strategia firmy i cele wytyczone dla rachunkowości pozostaną niezmiennie. Należy przeanalizować odchylenia uzyskanych efektów płynących ze sprawozdawczości od oczekiwań. Dodatkowo należy odnieść obowiązującą politykę rachunkowości do udoskonalonych do tego czasu zasad i przepisów w zakresie sporządzania sprawozdań finansowych. Należy przeanalizować, w jakim stopniu można podnieść jakość i użyteczność sprawozdawczości finansowej dla podejmowania decyzji gospodarczych, wykorzystując wprowadzone zmiany w obowiązujących przepisach.

Etap (7) – zakłada się, że kierownictwo jednostki, na podstawie analizy sprawozdań, uznaje za konieczne zweryfikowanie celów stawianych przed rachunkowością i sprawozdawczością finansową. W tej sytuacji należy ponownie podjąć próbę ich określenia przy założeniu, że cele strategiczne firmy nie uległy zmianie. Najczęściej prowadzi to również do zmiany polityki rachunkowości.

Etap (8) – zakłada się, że przyjęta polityka rachunkowości wpływa na zachowania jednostki poprzez generowanie właściwych informacji w sprawozdaniach finansowych, związana jest z tym możliwość weryfikacji strategii firmy. Jeżeli jednostka zrealizowała część celów strategicznych i je weryfikuje lub przyjmuje nowe, to należy ponownie dopasować cele stawiane przed rachunkowością do nowej strategii i przeanalizować potrzebę opracowania nowej polityki rachunkowości.

Omówione etapy postępowania łączą cele rachunkowości, obowiązujące zasady, akceptację (wybór), realizację i analizę. Zamiast pojedynczych decyzji o wyborze dopuszczalnych przepisów w mikroprzedsiębiorstwie pojawia się C Z A R A polityki rachunkowości zawierająca system wzajemnie powiązanych i uzupełniających się elementów. Powinna ona stać się podstawą sukcesu firmy w realizacji założonych celów i być niewyczerpanym źródłem inspiracji dla doskonalenia funkcjonowania rachunkowości i sprawozdawczości finansowej w każdej jednostce.

3. Metody i zasady ewidencji w mikroprzedsiębiorstwach

Uciążliwość prowadzonej ewidencji w mikroprzedsiębiorstwach stała się przyczynkiem do ograniczania jej zakresu. Obowiązujący w naszym kraju ryczałt od przychodów ewidencjonowanych pozwala na rejestrację tylko przychodów osiąganych z prowadzonej działalności. Natomiast w przypadku karty podatkowej obowiązków ewidencyjnych w ogóle nie ma i nie rejestruje się zdarzeń gospodarczych. Oczywiście możemy założyć, że osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą jest w stanie ogarnąć i rozwiązywać wszystkie bieżące problemy, ale czy na pewno? A co będzie, jeżeli przedsiębiorca planuje skorzystać z zewnętrznego finansowania i instytucja finansująca zażąda informacji o wynikach za okresy ubiegłe. W jaki sposób wykazać, że działalność jest rentowna i generuje środki pieniężne na spłatę zaciąganego kredytu? Od rolników prowadzących gospodarstwa w wielu krajach banki żądają udokumentowania wyników działalności za okres ostatnich trzech lat.

W przypadku obowiązującej w naszym kraju podatkowej księgi przychodów i rozchodów ewidencja obejmuje szerszy zakres informacji. Jednak robi ona wrażenie nieprzemyślanego, fragmentarycznego zbioru ewidencji, niepozwalającego na uzyskanie obrazu sytuacji finansowej jednostek.

Czy można to zmienić z pożytkiem dla mikroprzedsiębiorstw, a może wystarczy skorzystać z rozwiązań już istniejących w innych krajach⁹. Na przykład w Czechach w ramach uproszczonej formy ewidencji jednostki są zobowiązane do prowadzenia:

(1) dziennika środków pieniężnych, przeznaczonego do ewidencji wpłat i wypłat dokonywanych w formie gotówkowej, za pośrednictwem rachunków bankowych, środków pieniężnych w drodze oraz różnic kursowych na środkach pieniężnych w kasie i na rachunkach jako operacji niepieniężnych;

(2) księgi rozrachunków, przeznaczonych do ewidencji należności i zobowiązań w stosunku do innych podmiotów oraz ujmowania czeków wystawionych i przekazywanych do inkasa, jak też różnic kursowych nieuregulowanych należności i zobowiązań wyrażonych w walutach obcych;

(3) ksiąg pomocniczych w zakresie pozostałych składników majątku, przede wszystkim takich jak:

- a. ewidencja wartości niematerialnych i prawnych,
- b. ewidencja środków trwałych,
- c. ewidencja finansowych składników majątku,
- d. ewidencja zapasów,
- e. ewidencja rzeczowych papierów wartościowych,
- f. ewidencja do celów podatku od towarów i usług oraz księga do celów podatku akcyzowego,
- g. karty różnic w wycenie odpłatnie nabytych składników majątku (dodatnia lub ujemna wartość firmy);

(4) inne ewidencje, szczególnie:

- a. karty wynagrodzeń, sumaryczne listy płac,
- b. karty rezerw (do ustalania podstawy naliczania podatku dochodowego),
- c. karty rozliczeń międzyokresowych kosztów.

Kluczowym elementem jednak jest obowiązek inwentaryzacji, którą należy przeprowadzić na dzień zamknięcia ksiąg. Pozwala ona na zweryfikowanie poprawności prowadzonej ewidencji i ustala ostateczne stany składników majątku i źródła jego finansowania.

W trakcie roku prowadzi się ewidencję zmian środków pieniężnych. Dziennik środków pieniężnych zawiera:

- (1) numer wpisu, datę, dokument, treść;
- (2) stan początkowy i zwiększenia kasy (wpłaty);

⁹ Do analizy porównawczej wykorzystano referat Kariny Kurkovej *Uproszczone formy ewidencji księgowej na przykładzie Polski i Czech*, przygotowany na Zjazd Katedr Rachunkowości, który się odbył w Toruniu w 2003 roku.

- (3) zmniejszenia kasy (wypłaty);
- (4) stan początkowy i zwiększenia rachunku bankowego (wpłaty);
- (5) zmniejszenia rachunku bankowego (wypłaty);
- (6) wpłaty działalności operacyjnej (z dalszą możliwością podziału na towary, produkty, usługi, pozostałe) – wpływające na wynik;
- (7) wypłaty działalności operacyjnej (z dalszą możliwością podziału na materiały, towary, wynagrodzenia, fundusz, pozostałe rezerwy) – wpływające na wynik;
- (8) wpłaty niewpływające na wynik:
 - a. zwrot podatku potrąconego ryczałtem,
 - b. VAT podlegający zwrotowi,
 - c. kredyty, dotacje, darowizny, pożyczki i inne,
 - d. wkłady pieniężne właściciela,
 - e. pozostałe;
- (9) wypłaty niewpływające na wynik:
 - a. zakup środków trwałych i finansowych składników majątku,
 - b. zapłata podatku dochodowego,
 - c. wydatek z utworzonej obowiązkowej rezerwy,
 - d. zapłata VAT,
 - e. wydatki osobiste,
 - f. darowizny,
 - g. pozostałe.

Na bazie inwentaryzacji oraz prowadzonej ewidencji (obroty kasowe) możemy sporządzić komplet sprawozdań finansowych:

- (1) przepływy pieniężne (metodą bezpośrednią),
- (2) bilans majątkowy,
- (3) rachunek zysków i strat,
- (4) zmiany w kapitale własnym (rachunek wyniku całościowego).

Jest to przykład właściwego rozwiązania upraszczającego ewidencję (metoda kasowa)¹⁰ i jednocześnie zachowującego wymogi sprawozdań finansowych (metoda memoriałowa).

Właśnie na takich założeniach opracowywany i wdrażany był Zunifikowany System Rachunkowości Gospodarstw Rolniczych (ZSRGR) [Goraj i in. 1995]. Czy mogą być zastosowane w innych branżach? Na pewno tak, skoro u naszych najbliższych sąsiadów takie rozwiązanie jest standardem.

4. Podsumowanie

Zakres prowadzonej ewidencji w mikroprzedsiębiorstwach oraz możliwości generowania sprawozdań ma olbrzymie znaczenie dla ich funkcjonowania i powinno być to elementem świadomego wyboru (polityki) w każdej jednostce. W naszym kraju

¹⁰ Szerzej o zaletach i przydatności metody kasowej autor pisał m.in.: [Kondraszuk 1995a, 1995b].

problematyka ewidencji gospodarczej w mikrofilmach jest niechętnie poruszana przez autorytety z dziedziny rachunkowości, brakuje więc właściwych rozstrzygnięć. Mimo to na pierwsze pytanie postawione we wprowadzeniu do artykułu, odpowiedź jest twierdząca. Przedstawiona w artykule C Z A R A polityki rachunkowości to proces integracji wysiłków na rzecz budowy systemu informacji ekonomicznej w jednostce gospodarczej. Ten proces ma charakter uniwersalny.

Odpowiadając na kolejne pytania, należy stwierdzić, że dążenie za wszelką cenę do zawężania sprawozdawczości finansowej nie wydaje się rozwiązaniem właściwym. Informacje niekompletne stanowią rodzaj szumu informacyjnego, który nie może być podstawą rzetelnej oceny firmy. W dobie gospodarki opartej na wiedzy rozwój firmy jest niemożliwy bez współpracy i wymiany informacji z otoczeniem. Podatkowa książka przychodów i rozchodów jest złym rozwiązaniem, które utrwała sporządzanie wadliwych sprawozdań uniemożliwiających właściwą ocenę sytuacji finansowej firmy. Pewne minimum informacji o prowadzonej działalności gospodarczej powinno obowiązywać niezależnie od wielkości przedsiębiorstwa. Aby uniknąć sytuacji szumu informacyjnego, również mikroprzedsiębiorstwa powinny sporządzać podstawowe sprawozdania: bilans majątkowy, przepływy pieniądza, rachunek zysków/strat i uzupełniający rachunek wyniku całościowego (zmiany w kapitale własnym). Ostateczna postać tych sprawozdań powinna uwzględniać możliwe uproszczenia opcjonalnie do wyboru przez sporządzające je mikroprzedsiębiorstwa.

Właściwe powiązanie prawa podatkowego i bilansowego powinno umożliwić integrację ewidencji i sprawozdawczości w kompleksowy system informacji o mikroprzedsiębiorstwie. Sprawozdanie podatkowe nie może być traktowane jak cel sam w sobie, lecz jedynie jako produkt uboczny systemu ewidencji gospodarczej (rachunkowości). Ważną cechą takiego systemu powinno być ukierunkowanie na zaspokajanie potrzeb zarządzających kierownictwa jednostki.

Z uwagi na ograniczone zasoby fachowej kadry księgowej w sektorze mikroprzedsiębiorstw szczególnie ważne jest zbudowanie jak najprostszej ewidencji, dającej szeroki zakres tworzenia użytecznych sprawozdań. Takim rozwiązaniem wydaje się wykorzystanie w znacznie szerszym zakresie na etapie ewidencji metody kasowej. Jej olbrzymią zaletą jest prostota i zrozumiałość, a przez to kontrolowalność prowadzonej ewidencji. Ważne jest również w tym przypadku sporządzanie przepływów pieniądza metodą bezpośrednią. Warunkuje to szerokie wykorzystanie tych informacji w zarządzaniu jednostką.

Literatura

- Goraj L., Kondraszuk T., Mańko S., Sass R., Pokrzywa T., Wójcik E., 1995, *Instrukcja pilotażowego prowadzenia uproszczonej wersji rachunkowości w gospodarstwach rolniczych*, Warszawa.
- Kondraszuk T., 1995a, *Ocena przydatności różnych metod księgowania z punktu widzenia potrzeb controllingu*. Materiały międzynarodowej konferencji naukowej nt. „Rachunkowość a proces zarządzania”, Uniwersytet Szczeciński i Akademia Rolnicza w Szczecinie, Szczecin.

- Kondraszuk T., 1995b, *Próba określania zakresu i przydatności różnych metod księgowania w rachunkowości i analizie finansowej*. Materiały Zjazdu Katedr Rachunkowości, SGH, Warszawa.
- Kondraszuk T., 2011, *Polityka rachunkowości a zasada kontynuacji działalności*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 60 (116), SKwP, Warszawa.
- Kurkova K., 2003, *Uprozczone formy ewidencji księgowej na przykładzie Polski i Czech*, [w:] red. Sojak A., *Historia, współczesność i perspektywy rachunkowości w Polsce*, Wydawnictwo UMK, Toruń, s. 371-381.

SIMPLIFIED RECORDING OR SIMPLIFIED REPORTING IN THE SECTOR OF MICROENTERPRISES

Summary: The paper presents the dilemmas of the system of accounting and financial reporting in the sector of small and medium-sized enterprises (SMEs). In managing a very important role is played by a carefully designed system of accounting for business tailored to the information needs of individuals, even if they are not subject to AA. In the era of increasing demand for information integration kept records of the strategic directions of development and preparation of financial reporting principles becomes a necessity. The study proposed to use for this purpose developed by the author, a concept known as „GOBLET” accounting policy. Due to the limited resources of skilled accounting in the SME sector, it is particularly important to build the simplest possible records, giving a wide range of useful reports creation.

Keywords: records, SMEs, accounting, reporting, agriculture.